Sahibi ve Yazı İşlerini İdare eden
Fahir AKSOY

İdarehane : Meşrutiyet Cad. Hatay
Sokak Hemşin Ap. Daire No. 6

Fiatı 10 Kuruş
Sayı : 2 4/2/1949 Yıl : 1

Kanaat Basımevi — ANKARA

Hür İdare

HAFTALIK SİYASÎ GAZETE

« Kizbe yalnız riya ve humk ağlar »
Tevfik Fikret

Tek meclis ve çift meclis nazariyelerini, çıkmaza giren Demokrasimize bir deva gibi kabul edenlerin batıl fikirlerini Açıklıyoruz.

Suphi ÖRS

Sekiz İstanbul gazetesinin sermayedar ve sürümcü başyazarları, birleşmişler, bin dert ve elemle bağrı yanık, muztarip Türk vatandaslarını, güya demokrasimizde yeni ufuk açacak olan çift Meclis ve Ana yasa tadilleri gibi avutucu vesilelerle teselliye çalışıyorlar. Hakikatte onlarda biliyorlar ki, ikinci bir Meclisin kurulması bizi hiç bir kurtuluş yoluna götüremez. Zihinlerde insan haklarını ister tek, ister çift Meclisin fevkinde gören bir telâkki yerleşmedikçe necat ümidi yoktur. Matbuat kanunu gibi anti demokratik kanunlar var oldukça İlimden uzak bir gidiş rehberimiz bulundukça, çift Meclis usulü, demokrasimize tek bir hatve attıramaz. Yürüyor zannettirerek dış gözleri bir müddet daha boyar, okadar.

Düşünüyoruz, çift Meclis sistemini isteyenler, onun hangi terihi seyrin mahsulü olduğunu acaba biliyorlarmı? İngiltere'de onu yaratan tarihî akış, bilmem teklif yapanların malûmu mudur? Bir kerre mutelif Devletlerin ana yasa hukuklarını incelemek zahmetini gösterdilermi ?

Evet iki tesrii Meclise taraftar olanların, tek Meclis diktatoryasının en müstebit hükümdarlardan daha müthiş olduğunu hatırlatan tarihi olaylara istinat etmede ibret dersi vardır. Ama Franklen'in çift meclisi mâkus istikametlere koşulmuş bir arabaya benzeten teşbihinde hiç hakikat hissesi yok mudur? Jan jak Rossou'nun aristokrasi olmayan yerlerde bir ayan meclisi ve lordlar kamarasının manası yoktur, diyen ve halk hakimiyetini haykıran sedasını bir kerre olsun işitmediler mi ?

Tek meclis sisteminin de, çift meclis usulünün de leh ve aleyhinde bulunan hukuku esasiye nazariyecileri vardır ve daima olacaktır. Fakat memleketimiz için dava bu usüllerden birinin iyiliği veya fenalığı meselesi değildir. Buhranın sebebi büsbütün başkadır. Anlamak istediğimiz şudur ; İnsan haklarını teşrii kuvvetlerin bir atıfeti kabul etmeyen, kimsenin dokunamıyacağı meclislerin de fevkinde kutsi bir hak telâkki eden görüşü babul edecek miyiz ? Antidemokratik kanunları kaldıracak, hürriyet fikrine vurulan zincirleri kıracak mıyız ? İşte mesele buradadır. Bunları yapacaksak, bugünkü anayasamız dahi Türkiye'yi hür vatandaşlar diyarı yapmağa kâfidir. Yok, muvazaa yollarıno saparak demokrat görünen müstebitler gibi demokrasiyi kirletmeğe devam edeceksek ana yasalar tanzimi ile geçecek zamana acırız.

Tasyir başyazarı Cihat Baban Taşvir'de, "İtirazlara Cevap" isimli başyazısında, soruyor : "Anayasa değişirse, bugünkünden fena olabilirmi? Birde onu tecrübe edelim. İktidardan belki böylelikle birşeyler koparabiliriz. "diyor. Efendiler, boş ümit ve tesellilerle bu milletle alay etmeyin. Bu biçare milletin artık oyalanmağa tahammülü yoktur. Evet, belki bir kaç mürai ve bır kaç ahmak şair Fikret'in dediği gibi bu yalanlarla avunabilir. Yani "Kizbe yalnız riya ve humk ağlar„ Evet bu olabilir. Fakat Türk milleti bu iki sıfattan da münezzeh olarak oyalanmak istemiyor, anladınız mı beyefendiler . . !

Bakan hazretlerinin Hanımına tayyör diken mahkûmlar

Cezaevlerimizin hazin ve korkunç iç hayatı hakkında matbuat sütunlarında çok yazı yazıldı. Bu felâkete uğramış ve kaderin bir civesi yüzünden hapishaneye düşmüş olan bir yurttaş metupla bize başvurmuş ve verem hastalığına müptelâ olduğu halde kendisine lâzım gelen yardımın yapılmadığını, tedavisine kulak asılmadığını bildirmiş.

Neye yarar? Öyle günler yaşıyoruz ki (Cezaevi) lâkırdısını, veleki en açık, en gerçek şekilde edelim, kimse dinlemiyor. Meseleyi ilim, fen, insanlık duygusu, ceza gayesi noktalarından inceliyenler çıktı Yazıldı, çizildi: Boşuna ! Cezaevleri'nin hiç olmazsa bir ceza ve cefa evi olmaktan çıkarılması için ortaya atılan bütün fikirler ve gökyüzüne fırlatılan bütün feryatlar sağır bir duvara çarpıyor, dağılıp yok oluyor.

Cezaevleri sayesinde kendilerine mevki yapmış; yüksek maaşlara çıkmış olanlar, arasıra, şuna buna tehdidler savuruyorlar ve:

— İşte asri cezaevleri yaptık ya, daha ne istiyorsunuz? diye bağırıyorlar.

Evet, asrî cezaevleri yapıldı. Buralarda beş on hükümlü barınıyor, Çalışıyor ve çıkma gününü bekliyor. Elinde sanatı varsa işliyor, Yüksek zevata, hanımlarına, konak ve saraylara elbise, tayyör, mobilya, süs eşyası yapıyor.

Bunlardan eski Bakan Hasan Safiyettin Menemencioğlu'nun hanımı için yapılmış olan üç adet tayyör etrafa o kadar nam vermiştir ki herkes bu sanatkâr terziyi görmek ve hemen birer tayyör yaptırmak heveşine düşmüştür. Fiatı da gayet ucuz Üç tayyör (28) liraya . . Yani bir tayyörün dikiş ücreti (9) lira kadar bir şey . . Devlet haneye ayrıca bir dolap yaptırılmıştır ki görenlerin parmağı ağzında kalmıştır. Bedeli de, sadece (25) liradır. Dolabı görenler en aşağıdan ve su içinde (150) lira değerinde olduğunu söylüyorlar.

Şimdi İstanbulda Noter bulunan bu sayın sabık Bakanın, eski günleri hasretle hatırladığına hiç şüphe yoktur.

Eski Gemiye Yeni Kaptan

Son hafta içinde Türkiye Devletinin icra mekanizmasında yeniden bir değişikliğe şahit olduk : Hasan Saka kabinesi çekildi ve Şemseddin Günaltay Kabinesi kuruldu.

İlk söz olarak şunu söylemeliyiz : Cumhuriyet tarihinde memleket İşlerindeki aczini ve başarısızlığını itiraf ederek çekilen ilk kabine, Hasan Saka kabinsidir. Bu itibarla, hiç bir şey yapmamış ve yurda zarardan başka bir hatıra bırakmamış olmakla beraber, siyasi bir suur ve rüşd ifade eden istifa şekli, her türlü alkısa lâyıktır. Dünya demorasilerine doğru atılmış olan bu ilk karınca adımını ne kadar övsek azdır.

Gelelim yeni kabineye: Şimdiye kadar zihniyeti dünya görüşü ve memleketin kurtuluş hareketindeki düşünce şekli belli olmuş, olmamış, iktidarı ve ehliyeti tecrübe edilmiş, edilmemiş, siyasi kanaati millet önünde belirtilmiş, belirtilmemiş, on beş Milletvekili, bir araya gelerek bir kabine kurdular. Meclis veya Halk Partisi içindeki fikir manzumelerinden birini temsil etmek şöyle dursun, memleketin kurtuluşu mevzuu üzerinde (şu veya bu surette hareket etmek lâzımdır) deyip de bu fikir üzerinde birleşen sadece iki kişiye bu icra heyeti içinde rast gelmek imkânsızdır. Bakan naspedilmeden evvel bu makama namzet olanları bir kenarda imtahana çekmek mümkün olsaydı, bilfarz Nurullah esat ile

— Sonu 4 üncü sahifede —

Genel Af Meselesi

Sabih CİMCÖZ

Memlekette genel affın bir çok noktalardan lüzumlu olduğuna dair ileri sürülen fikirlerin cümlesi suya düştü : Büyük Millet Meclisi Genel Affın aleyhinde olduğunu bildirdi.

Hukuk sahasında ve sosyal ilimler çevresinde en çok incelemeye tabi tutulmuş konulardan biri de (Genel Af) meselesidir. Bu olayı ve bu fikri türlü yönlerden, sahifeler ve ciltler boyunca tetkik etmiş ve iyi kötü bir neticeye varmış olan bilginlerin çoğu, gereken şartların vücudu halinde, Genel affın bir zaruret şeklinde tezahür edeceğini söylemişlerdir. Koca insan (Goete) bile şöyle demiştir.

"Af, adaletin iffetidir.„

Denilebilir ki, dünya yüzünde bugüne kadar, türlü memleketlerde ilân edilmiş olan genel afların cümlesi hattâ mevcut şartlar iyice tâyin edilmeden ilân edilmiş olsalar dahi, iyi sonuç vermişlerdir. Gerçi Amerika'da bu asrın başlarında kabul edilen bir aftan sonra girişilen tetkikler ve çıkarılan istatistikler ayrıca tetkike değer; fakat ne olursa olsun, ilk nazarda ve ihmali kaabil olmıyan mucip sebeplerin ışığı altında, af teşebbüsü, daima insanlık duygularına uygun düşmüştür. Türlü adlî mülâhazalar hattâ ekonomik düşünceler dahi genel af lehine tezahür etmiştir.

Amerika'daki aftan sonra

— Sonu 4 üncü sahifede —

Vatan Hainleri

Dünyanın dört köşesinde alabildiğine çoğalıyor.

Son yıllar içinde, bilhassa ikinci dünya harbinden sonra, dünyanının dört bucağında yeni moda täredi ve kısa zamanda aldı, yürüdü : Vatan hainliği ! Ne tarafa baksanız, kangi memlekete dönseniz, az veya çok sayıda, eksik veya azgın hareketlerle, bu vatan hainleri sürüsünün marifetlerine rastliyarsunuz. Çinde milyonlarca hain kendi milletinden olan vatanperverlere ve kurtarıcılara karşı ayaklanıyorlar ve koca ülkeyi çiğniyerek tarihi imparatorluğun kalbine doğru yürüyorlar. Yunanistanda, sayıları lüzumundan çok fazla ve cüretleri alabildiğine taşkın bir hainler grupu, yıllardan beri vatansever hükümeti ve ona bağlı halkı kırıp geçiriyor, durmadan ilerliyor ve bütün gyrültülere rağmen yaşıyor. Bu ğrup, adeta bir hükümet halınde, ordusu ve teşkilatı ile, meşru hükümetın kaderini ve istikbalini tehdit ediyor.

Vietnamlılar, Endonezyalılar, Koreliler, Hintliler ve Güney doğu Asyalılar, büyük kitleler halinde, bağlı oldukları hükümetlere isyan bayrağı açıyorlar ve silâhlarını kaparak kendi öz kardeşlerine karşı harbe girişiyorlar. İtalyada, Fransada vatandaşların arasından ayrılmış büyük kitleler kendilerine bir parti adı takarak ve bir ideoloji peşinden koştuklarını söyliyerek, ayağa kalkıyorlar. Meşru hükümetleri sarsıyorlar, tehdit ediyorlar ve yıkıyorlar. Millî şuurlarına o kadar bağlı oldukları sanılan uyanık Balkanlı milletler, topyekûn vatan hiyaneti hareketine katılmış görünüyorlar. Tarihi şerefler ülkesi Macaristanla ağır sanayi medeniyetinin beşiği Çekoslsvaykya, vatan hainlerinin elindedir ve merru hükümetlerle ona bağlı sadık halk, bir kenara sinmiş durumdadır Tarih boyunca kahramanlığıyle şöhret almış Polonya, asılzadeler sınıfı ve memleketşümul şatoları, çiftlikleri ile yerlere serilmiştir Şimdi orada aşağı tabakaya mensup hainler hüküm sürüyor. İç ve Dış moğolistan, yarı yarıya tibet, Çin hindinin yarısı ve Mançuri, vatan hainlerinin pençesindedir. Her tarafta her yerde hainlerin nüfuzu artıyor ve kudreti fazlalaşıyor.

Bu gidişle ve tarihin akış seyrine bakarak, günün birinde dünyanın hainler eline geçeceği akla geliyor.

Allah hemen mesru hükümetlere ve millî devletlere kuvvet, kudret ihsan buyursun!..

ALINYAZISI

Kâmuran Bozkır

Ölebilirsin !
Ölüm umursanmaz kafanda
Kaybedecek bir şeyin kalmamıştır
Tam kavgaya göresin !
Ot yiyebilir
Taş basabilirsin bağrına..
Dosta dost,
Düşmana düşman demişin.
Büyük Şarkıları ustaca yazabilir
Nöbet tutabilir
Kan içinde yürüyebilirsin .
Ve dimdik durmasını bilirsin
Kaybedecek bir şeyin kalmadı yeryüzünde
Tam kavgaya göresin!
Koy ortaya alınyazını
Bir yuprak çevır
Beklemek kaybetmek demektir.

Ankara 1-1-949

Yeni siyasî bir Partimi kurulacak?

Haber aldığımıza göre Ankarada son iki ay zarfında bazı münevverler ve çiftçiler tarafından yeni bir siyasi parti kurulması etrafında müzakereler cereyan etmektedir. Bu yeni partinin adı (Köylü) partisi olacaktır. Memleketin çoğunluğunu teşkil eden köylü, sınıfının ayrı bir teşekkül halinde taazzuv etmesi bugün bir zaruret haline gelmiş bulunuyor. Bu yeni partinin kuvvetli bir ideoloji ile ortaya çıkacağı, programında çok geniş fikir ve hareket prensipleri bulunacağı memleketin ana davalarının hallinde esaslı bir plâna göre çalışacağı söylenmektedir.

Feci bir ölümle hayatı sona eren büyük sanat ve fikir adamı Sabahattin Ali hakkındaki yazımızı gelecek sayımızda okuyacaksınız.

Kapitalizmin son kalesi İngilterenin sosyal bünyesi değişiyor

Yazan : Robert BELLAMİ

(France Presse ajansının Londra Muhabiri)

— Geçen sayıdan devam —

Onun bu yanlış hareketi ise kendisini tam bir başarısızlığa sürüklemişti. Zira pek tabii olarak çelik sanayii patronları bu hususta yardımlarını esirgemişler, «kendi kuyularını kendi ellleriyle kazamıyacaklarını» açıkça belirtmişlerdir. Bundan sonra Wilmot'un'«Cenubi Afrika Demir ve Çelik sanayii Birliğinin kurucusu olan Dr. Vonderbill'e yaptığı müracaat da ayni akibete uğramıştır.

Bu işaret ettiğimiz noktaların dikkatle okunmasından Mr. Straus'un İngiliz kapitalistlerile Mr. Wilmot'dan daha iyi anlaşılabildiği neticesinin çıkarılması ihtimali vardır. Halbuki iş hiçte böyle olmamıştır. Aşağıda belirteceğimiz sebepler yüzünden Mr. Staus'un teşebbüsü yüzde yüz muvaffak olmuş, bir tarafı telâşa diğer tarafı da hayret ve şaşkınlığa sürüklemişti.

Bizzat maden sanayicisi olan Mr. Straus, pek tabii olarak, kendi işini herkesden daha iyi bilmektedir. Bır Parlamento üyesi olarak da, bir şeyi yıkmak için cepheden harekete geçmenin en iyi yol olmadığını müdriktir. Hazırladığı kanun tasarısı muğlaklık, terim oyunları, elastıkiyet bakımından bir şaheserdir ve en tecrübeli uzmanların bile dikkatini oyalayacak bir kaypaklıkla kaleme alınmıştır. Tadilata gayet müsaittir. Meselâ (88) sahife tutan bu kanun tasarısının (58) maddelik sekiz bölümünün, aşağı yukarı bütün cümlelerin de «genel menfaatler gerektirdiği dide» cümlesi bir nakaret gibi tekrarlanmaktadır.

Tasarıdaki Hükümler :

Bu kanun tasarısı gereğince kurulacak olan bir «Büyük Britanya Çelik ve Demir Sanayii Birliği», kanunun hükümlerine giren (107) şirketin hisse senetlerini kâmilen satın almak hakkını haiz bulunacaktır. Bu «Birlik» ilgili bakan tarafından tâyin olunacak olan bir başkan ve (4-10) üyelik bir idare kurulu tarafından idare edilecektir. Hiç bir milletvekili veya Lordlar Kamarası üyesi, demir ve çelik sanayiinde menfaati olan hiç kimse, idare kuruluna girmek hakkını haiz olmıyacaktır. İdare kurulu üyelerinin maaşları ilgili bakan tarafından ve Maliye bakanının tasvibiyle tâyin olunacak ve Avam Kamarası tarafından tasdik edilecektir.

Buna mukabil bu şirketlerin idari ve ticari cihaz ve servisleri olduğu gibi muhafaza edilecektir.

Malzeme bakânlığının gazetecilere verdiği bir izahda da belirtildiği gibi, «gözle görünen tek değişiklik, bu şirketlerin idare kurullariyle 300 bini aşan işçi, memur ve müstahdemlerin, sayısız hisse sahiplerine karşı değil, tek bir hisse sahibine karşı, yani devlete karşı, so rumlu bulunacaklarıdır.» Devletlestirme işinin tahakkuk ettiği ilk gün, İngiliz demir ve çelik sanayiinin manzarası işte bu olacaktır.

Adı geçen "Birlik„ kamulaştırılacak fabrikaların sahiplerine tazminat olarak ödenmek için 350 milyon lira harcamak hakkını da haiz bulunacaktır.

Gizli silâhlar :

Bu kauun gereğince bir de "Müstehlikler Konseyi„ kurulacaktır. Bu konseyde otomobil, gemi inşaatı ve bilhassa makine sanayii gibi çelik ve demire ihtiyacı olan sanayi bölümleri temsil edilecektir. Burada şuna işaret etmek isteriz ki, demir ve çelik'e muhtaç olan diğer sanayi kolları arasındaki münasebetler hiç de yağlı ballı değildir. Çelik müstehliki sanayi kolları "çelik fiyatlarının yüksekliğinden "sık sık şikâyet ederler ve savaştan sonra çelik sanayicilerinin safi kârlarının (% 50) nisbetinde artmış olduğunu yana yakıla ileri sürerlerdi. Bu doğrudur; çünkü diğer sanayi kollarının kâr hadleri yerinde saymaktadır. (Karl Marks) ı iyi bilen Mr. Straus, kapitalizmin bu rekabetinden ileri gelen zaaflardan âzamî derecede istifade etmeğide bilmiştir.

Vikes ve Zaharof meselesi :

Devletleştirilecek olan fabrikaların uzun listesinde harp sanayii kıralları (Zaharof), (Vikers - Armstrog) veya benzerlerinin adlarını aramak beyhude bir zahmet olur. Bunun sebepleri gayet basittir. Bu harp sanayicilerinden hiç biri kendi firmasının adı altında çelik ve demir madenlerini kontrol etmek ihtiyatsızlığını göstermemiştir. Bunun aksine olarak bunların büyük bir kısmı, geniş mikyasta demir sanayii işletmelerine iştirâk etmişlerdir. Bu sonuçların da devletleştirilmesi neticesinde «harp tacirleri» de zarara uğrıyacak demektir. Nihayet harp sanayiinde kullanılan ham madde devletin elinde bulunduğu müddetçe, adı geçen kanun tasarısının esas hedefi oldukları iddia edilen (Zaharof) ve (Vıkers) lerin kendiliklerinden ekarte edilecekleri aşikârdır.

Genel olarak bu savaş çok şiddetli olacaktır. Hattâ tasarı kanunlaşıp kralın tasvibinden geçtikten sonra dahi (ki bu 1950 seçimlerinden biraz öncesine isabet edecektir bu mücadeleye İngiliz seçmenleri önünde devam edecektir Rakiplerden bir taraf bu kanunun kaldırılacağını, diğer tarafta devam edeceğini koz olarak kullanmağa hazırlanmaktadır.

Bize yalan imza ile mektup gönderen zata

Senin kim olduğunu ve hangi gayeyi takip ettiğini biliyoruz. Kirli bir orospu ile parlak bir lokanta da içki içmek ve yemek yemek bahasına bütün şerefini, namusunu, hattâ vatan ve milletini satabilirsin. Bedelini bulursan yanındakini ve bizzat kendini pazara çıkarmaktan çekinmezsin.

Bu gazete, senin gibilerin tehdidiyle susacak ve vazifesinden geri duracak seviyede değildir. Bu gazeteyi çıkaranlar senin tapındığın matahlara ve mükâfatlara tükürüp geçerler ve vazifelerini yaparlar.

Sana benziyenlerin kökü ve nesli kuruyuncaya kadar.

Anlaşıldı mı ? Hadi şimdi defol.

Dâhi Çocuklar

Mithat FENER

Suna Kan ve İdil Biret adlarında iki çocuğun normalin üstünde bir müzik kabiliyeti göstermeleri üzerine hükümetçe bir kanun lâyihası hazırlanmış ve meclis de bunu kabûl etmiştir. Bizim prensip itibariyle kanunlara hürmetimiz vardır. Binaenaleyh bu hususta hiç bir itirazımız olamaz.

Fakat şu şekilde bir fikir silsilesine tabi olmamak da imkânsızdır :

Ana veye babadan irsen müzik istidadı almak imkânsızsa da, daha beşikte babanın kemanını ve ananın piyanosunu dinlemeğe başlamış, bütün bir çocukluk hayatı, daimi şekilde müzik atmosferi içine gömülmüş olan bir çocuğun on yaşında keman çalmasından daha tabii bir şey olamaz. Bu iki çocuk da, ayni kadere tabi olmuşlar ve biri anasından, öteki babasından ayni nasibi almışlardır. Güzel yazan yazan veya güzel resim yapan bir baba veya ananın çocuklarının ayni başarıyı gösterdiği, hattâ bugün memleketimizde küçük yaşlarda çok güzel eserler veren mini mini ressamlar yaşadığını bilmiyen yoktur. Daha geçen yıl içinde, Londra gibi bir yerde, sonra Paris gibi bir beldede, Türk çocuk ressamlarının eserleri hayret ve dikkat uyandırmıştır. Bunlar içinde, kanunun himayesine mazhar olan müzisyenlerden çok daha ileri bir sanat anlayışına vasıl olmuş on tane çocuk gösterilebilir.

O halde neden bir de (resim) sanatında normalin üstünde başarı elde eden çocuklar için bir kanun lâyıhası düşünülmez ? Dahası var : Şimdi Ankara Konservatuvarında hoca olduğunu sandığımız (Ferhunde Erkin) adlı piyanistimiz, daha on yaşına basmadan, İstanbulun göbeğinde, kardeşiyle birlikte umumî konserler vermek derecesine yükselmiş ve o zaman bütün memleket, bu iki (Dâhi çocuk) dan bahsetmişti. İstikballeri hakkında ileri sürülen fikirlerin yekûnu bir araya toplansaydı, koca bir cilt tutacaktı.

Haibuki bugün, Ferdunde Erkin, işte otuz yaşını geçtiği halde, milletler arası bir müzisyene piyanosuyla refaket etmekten âciz bulunuyor. Geçen yıl (Kasado) nun yanında sahneye çıkarken neticeden kendisi de, halk da emin görünüyordu. Konserden sonra kaşado hiddetli, kendisi bedbin ve halk ümitsizdi. Çünkü Ferdunde Erkin, bu işi başaramamıştı.

Bir misal daha : Bunu bir Amerikan dergisinde okuduk, Amerikada daktilo bir hanımın küçük kızı, daha üç yaşlarında iken yazı makinesiyle mükem' mel yazmağa başlamıs. Sekiz yaşında iyi bir daktilo sayılabilirmiş. Bu küçük Dâhi, bugün otuz beş yaşında imiş ve ortahalli bir daktilo olarak hayatını kazanmağa çalışıyormuş.

Küçük dâhilere pek inanmayınız, sevgili okuyucular, onların şu veya bu maddî tesir altında ortaya çıkan parıltı halindeki başarıları, ancak boylarının ve yaşlarının yanında, ehemmiyetlidir. Büyük Dâhilere daha çok kıymet veriniz ve olgunluk çağına vardıktan sonra milletine şeref kazandıracak bir başarı kösteren insanları himayenize alınız. Bu memlekette böyleleri de bulunur. Fakat garip tecellidir ki, delikanlı Dâhi, ancak ezilmeğe ve ortadan yok edilmeğe mahkûm ediliyor.

Biz böyle bir diyarda yaşıyoruz.

Hukuk Felsefesi ve Sosyal ilimler karşısında aktüel adalet makanizmamızın kıymetlendirilmesi

Y. M.

"Hür İdare„nin neşriyatını okuyan kimseler, şu bildiğimiz İçişleri Bakanlığının, bugünkü anlayış içinde, bizce ilmî olmayan gidişini müdafaa ettiğimizi sanıyorlar. Onlara göre, bizler halka zulüm yapan, herhangi bir şahıs olması itibariyle bir jandarma onbaşısını, bir polisi, memleketin bir köşesinde balâdan aldığı bir emirle seçim ismetini bozan blr idareciyi müdafaa ettiğimizi zannediyorlarsa, tamamen aldanıyorlar.

Hayır okuyucularımız, biz, bu zihniyetin ortadan kalkması ve tarihin dehlizlerine gömülmesi için uğraşıyoruz. Bizce bu milletin reyine musallah herhangi bir şahıs olan kaymakam neyse hissine mağlup olarak bir vatandaşı haksız tevkif eden yargıçda odur.

Bizce idarenin manevi şahsiyetiyle, adliyenin manevi şahsiyeti arasında hiç bir fark yoktur. İkisi de muhterem ve mukaddestirler. Bu milletin kendi şerefidir. Bunlara intisap etmiş heryerde olduğu gibi bulunabilecek, görevlerini suistimal eden vali, kaymakam, yargıç bizce aynıdır. Hepsi de mücadelemizin gayesidir. Biz şahısların hata ve şuistimalleri ile uğraşıyoruz. İsim vermekten de çekinmeyiz. Aynı zamanda ilme dayanmayan, prensiplerden uzak gidişi nerede görürsek tenkidi vazife biliriz. Yer yer seçimlere idarecilerce yapılan müdahaleler memlekette tamamen yanlış bir kanaat uyandırdı. Şimdiki idarî reiim ve idarî kaza bu yolsuzluklara amil olmaktadır. Anglo — sakson sisteminin carî olduğu Amerika'da bile idarî rejime koşulduğu bu sıralar, ilimden uzak bir görüşle bir çoklarımız devletçi sistemlerde asla ihtiyacı karşılayamıyan adlî sisteme şitap etmektedir.

Tatbikatta da yanılıyoruz. Bütün garantileri haiz olduğu halde vazife gören yargıcın yanında, tehlikelerle muhat, garantiden uzak, idarecilerimizden öyleleri de çıkmıştır ki, asla iktidar partisinin oyuncağı olmamış, asla Halk Partisi Reisinin zebunu bulunmamıştır.

Bunların şerefli hayatları ve mişalleri yarınki idare tarihimizin malı olacaktır. Sırası geldikçe bu hakikatler ifşa edilecektir. Tabiatiyle vicdanlarını satanlar da teşhir edilecektir. Bizim ilmî davamız bu değildir. Biz ilmî hakikatleri duyurmak, devletçi Türk idaresinde adlî sistemin amme hizmetlerini akamete kötürdüğünü haykırmak istiyoruz. Başka ihtisas ve zihniyetle yetişen metin hukukçusu adlî hakimlerimizin eline bırakılan davalar asla beklenen adelet sonucunu varamıyacaktır.

Vazife suistimallerini bir tarafa bıraksak da, bütün hüsniyetiyle davaya baksalar bile yetişiş şartları, tarzları ve ihtisasları dahi idare hukukuyla ciddi mahiyette uzak veya yakın ilgili hiç bir davayı bu ihtisas asrında halledemez.

İdare bugün ince bir ihtisas işi olmuştur. Onun muhtelif sahalarda muhtelif ve ince faaliyetleri vardır. O kadar ince hususiyetler arzeden işlerle idare bugün meşguldür ki, oru hususi hukuk ve ceza hukuku prensipleriyle halle imkân yoktur ünüversiteler karyer de bugün bir devlet ve idare hizmetidir. Bazan hatta ceza davası gibi görünebilecek bir mesele tamamen kürsü hürriyetine, ilim ve ihtisas inceliklerine müteallik bir iş olabilir. Bu meseleler ilim dünyasınca haklı veya haksız görünebilir, fakat asla bir ceza davasının mevzuu olamaz. Bu meselelerdeki incelik buna manidir, sık sık bu mevzuu davaların adlî makanizmaya intikaline şahit oluyoruz. Meselâ bugün üç öğretım üyesinin ceza mahkemesine intikal eden fikir tartışmaları da buna güzel misnldir, Biz kat'iyetle bir ceza yargıcının bütün fazıl, ihtisas ve hüsniyetine rağmen bu gibi metaphysiquı' - O - juridique ve sosyal davaları hükme bağlyacak ince ihtisasa sahip olacağına inanamayız. Meğerki, şaz olarak o yargıç bir jürrist filosof terbiyesinde yetişmis olsun (Bu ve mümasil nizaların hal yolunu garbın en yeni nazariye ve mevzuatından misaller alarak bu makaleye sığmıyacağı için gelecek nushamızda sunacağız.)

Fıransız idare hukuku hocalarından (Marcel Valin) çok güzel olarak şöyle diyor:" İdare hukuku, metin hukuku olmadığından buna ait bir çok nazariyet ve ilmî prensipleri, medeniyet ve ceza hukuku ihtisası ile yetişen adlî yargıçların hazım ve bunu tatbik etmeleri bu bu ihtisas asrında mümkün degildir. Herkezin kendi ustalığını göstermesi lâzımdır." Hakiketen böyledir. kendi sahasında yedi tulâ sahibi olan adlî yargıçlarımız cezs ve medeniyedeki ihtisasına bedel, idare hukukunda ise ancak mütehassısların bileceği malûmatla mücehhez değildir. Bugün eulh mahkemelerimizden yargıtaylarımıza kadar görülen ceze ve hukuk davalarında, idareci suçlarından ve idare mesailine temas edildikce takdir haklarının nazara alınmadığı, idarî mahkemelere bile menedilen sahalarda müdahele yapıldığı ve bazı yargıçlarca idarî istiklalin yokedildiği bir vakıadır. Bunu yapan yargıçlara Adelet Bakanlığınca en ufak sorgu bile tevcih edilmediği de görülmektedir.

Adlî bir davanın rüyeti anında idari mesle mevzu bahs olunca işi bir (meselei müstehire) şeklinde mercilerince hallettirme pirensibine riayet etmeyen bazı yargıçlarımız dahi mevcuttur. Işte iki kaza ayrılık ve hususiyetferinin nazara alınmamasının böyle ilmî hatalar yarattırdığında tereddüt edilemez. Bugün elimizde 1684 sayılı kannn noksanda olsa ceza işlerinyargıtayı hal mercii kabul etmiştir. Buna rağmen idarî makamların vazife itirazlarını hiçe sayan bir yargıç çıkarsa onu cazalandıracak ve idarî istiklâli koruyacak müeyyideden mahrumuz. Bazı adliyecilerin idare "maslâhatı idareden„ telâkkîsi idarenin istihkak prensibini, ilmin esaslarına i'zir-ü zeber' etmektedir. Bugün adlî makamın elkoyduğu bir idarî işi, onun elinden alamayan

— Sonu 4 üncü sayfada —

HİKÂYE:

Nahiye Müdürü

Yazan : Ahmet CENGİZ

İyi okuyamadım. Babam iptidaları oldukça varlıklı bir adamken yoksul düştü. Yirmi yaşıma kadar tüccâr kâtipliği filân ettim. Sonra kötü gün dostu bir Valinin yardımile (İbradı) ya nahiye müdürü oldum.

Nahiye müdürü olmak bu zamanda öyle büyük bir iş değil ama, (İbradı) da pek öyle bildiğiniz, gördüğünüz nahiyelere benzemez. Zaten Antalyada Zaferi Milli otelinin kahvesinde konuştuğum o nargile tiryakisi ihtiyar da söylediydi de "nolacak diye düşündüydüm, insan karakol kumandanı ile muhtarı avucunun içine aldı da fırsatını getirip halka şöyle bir iki defa göründü müydü, tamamdır. Kaymakamdan gelen kâğıtlara arzolunur, saygılarımı sunarım, filân şeklinde karşılıklar döktürmeğe başladın mı, oda etekleri indirir. İşler saat gibi tıkır tıkır işlemeğe başlar. Buralarda eşkıya soygunculuğu ney olmaz. Medeni yerler. Hudut boyu da değil ki kaçakçılıkla uğraşsın."

Aldanmışız; hem de çok fena aldanmışız: Bir de kasabanın bağları arasına girdik, ne göreyim, her kapının önünde bir kerli ferli zat.. Arabacı akıl verdi de yere atladım. Saçlı, sakallı yerliler, üçer beşer yolumun üstüne diziliyorlar :

— Hoş geldiniz beyefendi, safalar geldiniz beyefendi . . diye etekliyorlar. Yerin dibine geçtim. Hükümet konağına alayı vaaâlâ ile geldik. Baktım, karakol kumandanı bunların önünde elpençe divan duruyor, jandarmalar on adım geride, esas vaziyetinde.

Bizim çoluk çocuk eski bir yargıtay azasının evine misafir edildi. Bize de ayrı bir konakta oda açıldı. Halılar. kilimler, karpuzlu lâmbalar... Ortaya bir bakır mangal geldi ki, içinde ateş olmasa, Sultan Mahmudun altın kakmalı tahtı sanacaktım.

Neyse efendim, biz bulduk rahatı. Sabah akşam âyan meclisi gibi kahvede, bu beylere ver yansın iskambil, domino. Hem nasıl :

— Papazı kırınız beyefendi hazretleri.. İstirham ederim kırınız. Abdi hakirde bir bey var. Onu takdim edeceğim.

— Bendenizle bir aznif oynuna tenezzül buyurulur mu ?

Böyle . .

Günün birinde kış geldi. Her akşam birinin evinde toplanmağa başladık. Çaylar, keten helvaları, fincan oyunları.. Hanımlar ayrı sıra takip ederler, beyler ayrı sıra. Bir hayat ki dostlar başına. Şaka değil: En adisi Vali mütekaidi. Sözü, sohbeti çeki'ir, fikrinden, ilminden istifade olunur, hele görgüleri derya mı derya . . .

İçlerinde bir müsteşar vardı. Adı Hâdi bey mi, Hidayet bey mi, neydi, geçmiş zaman, unutmuşum. Sinsilesi İbradıda yuvalanmış. Söylediğine göre sekiz batın öteden büyük dedesinin büyük d e d e s i kardeşleri, a m c a oğulları, teyze zadeleri.. Hepsi, Akseki ilk mektebi ile Antalya sultanisini bitirirler. İstanbulda ya mülkiyei şahaneden, ya hukuk medresesinden, ekseriya birincilikle rüus alarak, hizmeti devlete girerlermiş. İktidarda kim, hangi parti, ne cins ve çeşitten insan olursa olsun, mutlaka en yüksek kademelere kadar yükselip servetler, payeler ve nişanlar elde etmişler... Allah selâmet versin, çok muhterem bir adamdı bu Hadi bey. İnsan elini öperken bir ürperme geçirirdi. Öyle beyaz bıyıklarla süslü, kıpkızıl yanaklı, dik bir baş... Levend bir göğde... Daima yepyeni, pırıl pırıl bir redingot, yakasında mevsimine göre bir çiçek, dik kolalı yaka üzerinde siyah boyunbağı...

Bir sesi vardı, kalın, mahebetli, öylesine tok, müessir.. Konuşmağa başladı mı, sanırsınız meclisi mebusanda nafıa nazırı Oskan efendi nutuk çekiyor . .

Sonra öyle ince adam, kadın gibi hassas, rakik bir kalp. Merhamet, şefkat dolu. Nahiyenin bütün kimsesiz köpeklerile kedileri onun eline bakar. Zaten bütün işi gücü bu : Sabah erkenden, arkasında elli yıllık uşağı Selim ağa. doğru kasap Etemin dükkânına gider. Zaten ciğerler, yürekler filân evvelden hazırlanmıştır. Bunlar paketlere bölünür. Muayyen durak yerlerinde, şaşılacak bir nizamla bekleşen üçerlik, beşerlik gruplara dağıtılır. Hadi bey bu işe başından sonuna kadar nezaret eder. Karabaşları okşar, tekirleri sever, birbirlerinin nafakalarına dokunmaları için o tarihi tecrübelerinden istifade ederek tedbirler düşünür: Acarları tek tek doyurur. Kimisine yemek sıraşında tasma takar. Bazı yavuz kedileri kenara çekip gizli gizli besler.

Ömür adamdı bu Hadi bey, vesselâm . . .

Etrafın anlattığına göre bir çok yüksek memuriyetlerde bulunmuş, kurtuluş savaşına ilk katılan İstanbul ricalindenmiş.. Hattâ padişaha çok bağlıdır diverek İnebolu'dan geri çevirmişler de, sonra iş anlaşılıp Cide'den içeri alınmış ve ikram itibarla Ankaraya getirilmiş.

Daima ciddi bir yüz, ağır başlı bir tavır göstermekle beraber hiç bir şeye hiddetlendiği görülmemişti. Emekliye ayrılıp baba ocağı İbradı'daki konak yavrusu eve döndüğünden bu tarafa, aşağı yukarı on iki senedir, arkadaşlarından, ahaliden, memurin ve esnaftan tek incinen yoktu Hâdi beyden . . Ama tek.. Benim orada kaldığım üç buçuk yıl zarfında da (beyefendi oğlum) suz hitabını işitmedim. Kapısından içeri her ayak atışımda, elinde idare kandili ile karşılar :

— Buyursunlar, Müdür beyefendi oğlumuz, derdi, ehibbayı kiramın ekserisi teşrif buyurdular. Zannederim meşagili kesire arasında, yorgun argın, bendehaneyi teşrif tenezzülünde buyuruyorsunuz . Himmetiniz var olsun. Bugün umuru devlet siz gençlerin eline emanet olunmuştur. Buyurun beyefendi oğlumuz, şöyle geçiniz...

— Aman efendim ?

— İstirham ederim, şöyle buyurunuz. Siz gerçi gençsiniz. Fakat filhal nahiyemizde devleti aliyeyi temsil ediyorsunuz. Beyefendilerin müsaadesi aliyelerile en başa oturmanız bizim için mahzı şereftir...

Yalnız bir şeye kızdığını söylerlerdi. Ona da meydan vermemek için herkes son derece ihtiyatla konuşurdu. Ben bunu sonra sonra anladiydım. Hattâ sanırım büyük bir saygısızlık işleme tehlikesi de atlattım.

(Sonu gelecek sayıda)

Gezdim, Gördüm, Yazdım . .

KİREMİT

Kiremit sanayii Bakımından Eskişehir Türkiyenin Marsilyasıdır.

Yazan : ÇADIRCIOĞLU

Eskişehir'de İsviçre modeli, modern bir kiremit fabrikasının temellerini atan Sabri Kılıçoğlu :

— Eskişehir, Türkiye'nin Marsilyasıdır, diyor, tabii sadece kiremit sanayii bakımından. Fakat garip bir kapristir, kiremit fabrikatörleri, vahşi hayvan isimlerinden firma yapmakta birbirleriyle adeta yarış halindedirler. Kurt Kiremit Fabrikası; Çift Kurt Kiremit Fabrikası; Fıl Kiremit Fabrikası; Doğan kiremit Fabrikası; Arslan Kiremit Fabrikası . . .

— Bu sonuncusu da benim fabrikam. diye tavazula ilâve ediyor; ben vahşi hayvanlar arasında Arslan padişahı seçtim . . Eh, allah utandırmazsa, yeni fabrikam da yalnız Türkiye'de değil, bütün Balkanlarda kiremit fabrikalarının kralıdır hani .

Şair, damdan düşen meslek taslağına saksağanı hatırlatmış.. Fakat kiremitsiz dam dam neye yarar! buna dikkat eden pek az kimse vardır . . Sıcak iklimlerde hatta bizim cenup illerimizin çoğunda damlar kiremitsizdir. Damı kiremitsiz bina, nekadar kasvetli, ne derece iptidai görünür. İçi isterse güllük gülüstanlık olsun, havuzlar, fıskıyeler, dibalar, divanhanelerle ipekler ve çiçeklerle bezenmiş bulunsun, gene insanda bir mahbes, iç sıkıcı bir inziva yatağı, bir gam ve kasvet yuvası hissini uyandırır.

İnsanoğlu, toprağı pişirip elde ettiği kırmızımtırak madde ile, ne zamandanberi evinin damını örtmeğe başladı ? burası erbabına malûm. Fakat çok eski kabartmalar resim ve minyatürler, topraktan çıkarılan çanak çömlekler isbat ediyor ki, tuğla — kiremit sanayii tarih boyunca, tarihle beraber yürümüştür. Okyanusların derinliklerine gömülen ve dünyanın en eski medeniyetlerinden biri farzedilen Atlantit devrinde bile insanlar topraktan kiremit yapmasını bilirlermiş.

— Bizde tuğlacılık sanayii, çinicilik sanayii ile bir seviyede yürümüştür, diye sayın fabrikatör devam ediyor. Halâ güneş açınca kiremit kurutan, yağmur başlayınca faaliyetini durduran bir tuğlacılık zenaatı yapıyoruz! Mamafih bu yalnız bizde tatbik edilen iptidai bir usul değildir. Balkanlarda ve dünyanın daha bir çok yerlerinde aynı usul caridir.

— Yeni fabrikanız bu usulü değiştiriyor mu ?

— Tamamiyle. Çamur hazırlama dairesi ve silosu, kurutma kısmı, fırınlar vesaire.. Herşey yenidir. İlâveten ahçı anbarı, atelyeler, doktor odası, yemekhane, duş daireleri gibi tali teferruatla fabrikanın bütün sahasını çam ağaçları ile meyveliklerle bahçeleri süsleyeceğiz. Burasını en göz alıcı. modern bir çalışma yuvası haline getireceğiz.

(Yuva denince hatıra, minnacık bir şey gelir. Halbuki ben fabrikayı şöyle bir dolaşmak için tam bir saatimi harcamıştım.)

— Peki, dedim fabrikanın temin edeceği faideler ne olabilir.

Bir kerre yaz kış, güneşe, buluta, yağmura bakmadan ve durmadan çalışacağız . . İptidai kiremit fabrikaları mevsim çalışmaları yaparlar ; Kışın faaliyetlerini durdururlar. Çünkü kışın kiremit kurumaz. Buna istihsal bakımından aynı derecede önemi haiz başka kazançlar da katacağız. Faraza, eski usul fabrikalar , umumiyetle krible linyit kömürü yakarlar. Bizim fabrika toz linyitte yakabilecek; üstelik dört misli fazla hararet randımanı sağlayacaktır. Bu misalleri namütenahi çoğaltmak mümkündür.

— Çeşitler ?

— Her türlü Marsilya tipi kiremit ve tuğla . . Yani frenk kiremidi dediğimiz cinsten . . Harici tesirlere fevkalâde dayanıklı parlak cephe tuğlaları ki bu sayede modern yapıların dış kışımları hem çok cazip olacak, hem de ayrıca sıva masrafı yapmaktan kurtulacağız . . Sonra, betonarme inşaatında kullanılan döşeme pencereler tuğlaları da vereceğiz. Dolaptan çıkardığı zarif nümuneleri gösteriyor :

— Bu büyük sanayi abidenin etrafında duran öteki fabrikalar ne olacak ? Kurtlar, filler, doğanlar ? . .

— Onlar da kendi çerçeveleri içinde çalışmalarına devam edeceklerdir elbette . . Mamafih bu fabrikalar - kendi fabrikasını kastediyordu - ne kadar çoğalırsa memleket o nispette faidelenir. Eskişehir'in toprakları bu işe fazlasiyle musaittir.

Düşündüm : Bir köyde bir çok değirmen var. Hepsinin çarkları su ile dönüyor; hepsinin kazancı aşağı yukarı eşit. Fakat, günün birinde değirmencilerden biri değirmenini yıkıyor ve yeniden en modern tesisatla kuruyor. Ötekiler, su azalınca faaliyetleri durdukları halde bir yeni motor çalıştırarak ve daha başka vasıtalar kullanarak değirmeni döndürmeye ve bütün müşterileri kendisine çekmeye devam ediyor. Aradaki muvazenesizlikten doğan tehlikeli rekabet ? . .

Hayır, ne muvazenesizlik, ne de rekabet var. Her (yeni) bir (eski) nin devamıdır. Her teşebbüs hamlesi, kendi muhitinde teşebbüs kabiliyetini sari hastalık gibi arttırır. Öldüren değil. ihya eden bir hastalık . . . İşte Eskişehirde kurulan bir kiremit fabrikası, Türkiye'de modern kiremit sanayiini garanti eden böyle sağlam bir temeldir. Müteşebbislerini tebrik etmek vazifemizdir.

ÇADIRCIOĞLU

Sanat Hayatı :

Radyoda (Tunaboyu Türküleri)

Memleketimizde az çok organize edilmiş vaziyette, muayyen bir geliri ve bütçesi bulunan, sanatkârlara maddî menfaat ve hak temin edecek durumda olan ne kadar müesese, kuruluş ve topluluk varsa, hepsi, iktidar partisinin ya bizzat, yahut da bilvasıta elindedir. Sanatçının halk üzerindeki kudret ve nüfuzuna vakıf bulunan bu parti, muhtelif yollardan giderek, bu teşekküllere elkoymuş, çoğunu da hükümet mekanizmasına bağlıyarak, durdurmuş veya dondurmuştur. Bu kuruluşlar, ancak hükümetin ve iktidar Partisinin propogandası için çalışırlar. Gerçi ehliyetsiz ellerde oldukları için bunu da başaramadıkları bir gerçektir. Bunun ispatı ortadadır : Bugün iktidar partisine hizmet eden ve onun gittiği yolu tutan, (gerçek sanatkâr) gösterilemez.

Bu kuvvetli inhisarcılığa rağmen, arasıra bir gayretin veya bir hamiyetin başarısı neticesi olarak, sağda veya solda, güzel sanat eserlerine ve hareketlerine tesadüf olunabiliyor. Bu kaçak ve korkak tezahürlerden son zamanlarda ortaya çıkan en güzel örnek, Ankara radyosunda bir kaç defa tekrarlanmış olan (tunaboyu türküleri) dir.

Ankara radyosu denilen hayide ve is görmez müessesenin kapıların'dan hüriyet ve insan insan sevgisine muteallık hiç bir eser giremez. Oraya girebilen ve içerde bütün bir [illegible] etmek üzere hazırlanan sanat gösterileri, arabın yaheyleri ile bozuk bir takım temsil taslakları ve fikirden, ilimden mahrum beylik konuşmalardır. Bunların arasına, son bir iki ay içinde. bahsettiğimiz türküler karıştı. Nasılsa kulaklarımıza ulaştırılan bu asîl ve yüzde yüz millî müzik parçaları, halk üzerinde, coşturucu etkiler yarattı ve tarihin engin derinliklerine doğru uzanan şanlı hatıraların uyanmasına sebeb oldu. Kemal Altınkaya adlı halis Turk çocuğunun gayretiyle ortaya çıkan bu tatlı, zevkli hadiseyi şevkle kutlamayı bir vazife biliriz.

Bu münasebetle şuraya bir fikir katmaktan kendimizi alamıyoruz :

Türkülerinilk verildiği gece, mevzuu izah etmek ve metinleri okumak üzere radyo temsil kolundan bir aktör ortaya çıkarılmış ve kısık bir ses, ukalâca bir eda ile, bu vazifeyi görmeğe çalışmıştı. Plâkla yapılan tekrarlarda da bu uygunsuz ve biçimsiz sesi dinlemeğe mecbur tutulduk. Sonradan bu zatın sesinden kurtulduğumuzu anlatan bazı işaretler olduysa da, biz Sayın Kemal Altınkaya'dan rica ediyoruz, türkülerin metinlerini kendisi okusun ve açışı kendisi yapsın. Acemi Aktörlerin bu halis sanat işine karıştırılması yersiz düşüyor.

İkinci bir ricamız daha var ; Vranya oyun havalarında olduğu gibi, davul geri plâna değil tersine olarak, en ön plâna alınmalıdır. Davul, bütün yerli ve halis müziğimizde olduğu gibi, tunaboyu türkülerinde de azametli vuruşuyla, ahengin esas temasını teşkil eder.

Davul öne alınmalıdır.

C. Baykul

İthamediyorum ?

GERİLA - II.

Kâmuran BOZKURT

— Birinci sahifeden devam —

Dağınık ve silahsız idiler . .
Dimdik ve hazin
Ve günahsız idiler . . .
Demirci ahiler ki,
Süngü döğerdi
Batıya karşı . .
Ve ölülerimiz ki, hepsinin en güzeli . .
Karanlık cübbeleri içinden fetva verenler ki
Baş ister . .
Ve "Asiye ölüm Emri-Haktır„ der
Hatırlıyorum !
Hatırlıyorum inkılâbın alevden çenberini
Bir adım atmak yok geri !
Böyle yazar o kitap
O kavga
Tarih boyunca . .
Dost dosttur, a dostlar,
Düşman düşmandır.
Alaca karanlığı ortasında ihanetin
Kavga yamandır.
Kavgada boy ölçüsü zamandır.
Hatırlıyorum.
Ve yaralı dizlerim üzerinde doğrularak
İthamediyorum :
Gözbebeklerimde çakılı
Karadeniz kıyıları . .
Ve upuzun ölüsü başında ihanetin
Ona küfredenler,
Hükmü-idamını verip akıllarınca inkılâbın
Ona katil diyenler
Nerede?
Ol hikâyeyi arzederim huzura.
Böyle yazar o kitap
O kavga
Tarih boyunca . . .
İhlâl olunmuştur memleketimde
Yürüyen inkılâbın yürüyen düzeni
Ve gayri uykumuzda boğmak için bizi
(Beş dakika ayakta duruluyor)
Ve sonra birer birer
Ve arkadan
Bizimkiler vuruluyor
Kapanmış kervanın yolu
Karanlığın içinden a dostlar,
Çakallar uluyor.
Şol ithamı arzederim huzura :
Vurulan inkilâptır arkadan
Vuran onlar . .
1923 den tanırım onları !
Ne çabuk unuttular?
Beyaz gömlekleri üzerinde
İhanetin yaftaları . . .
Hatırlıyorum !
Kanı karıştı kardeslerimin eserine
Temelde
Konuşmaz.
Biz girdik nöbete
Konuşuruz.
İhlâl olunmuştur inkılâbımız,
İhanete şahit olmuşuz !
Dört yanımızda kırk harami
Dört yanımızda soyğun . .
Sefaletimizle alay ediyor
Peri kâşaneleri
Görüyorum !
Ve ben
Bu tarihin içinden gelen adam,
basan karanlığı
Bir kurşun hıziyle delen adam
İthamediyorum !
"Asiye ölüm emri-haktır„ diyene
Cevap veriyorum :
İnkılâba ihânetin cezası Emri-Halk'tır.
Böyle yazar o kitap
O kavga
Tarih boyunca . . .
1923 den tanırım onları
Onlarda tanır beni
Beyaz gömlekleri üzerinde
İhanetin yaftaloru . . .
"Dalâtete düşenler„ düşebilir . .
Şimdilik bildiğimiz a dostlar,
Vuran onlar
Vurulan bizimkilerdir !

1948

Meclisin Hükümranlık hakkı Hudutsuz mudur?

Bası 1. inci Sayfada
haklara riayetkâr kanun yapılıp yapılmadığı kriteryümüdür.

Asrî demokrasilerin en karakteristik vasfı, ferdi haklara riayetkâr bir devleti yaratmak azmidir. Asrî demokrasiler için hiç bir hakimiyet hudutsuz olmadığı gibi en doğru seçimlerde millet vekâletini eline alsa dahi meclislerin istedikleri kanunu yapabilme yetkileri de hudutsuz değildir Onların iradelerinin fevkinde, onların kanun yapama hudutlarına (dur) deyen ve onları da tahdit eden mukaddes bir mefhum vardır : Ferdî hak.

Meclişler kanun yaparlar. Memleketin menfaatini düşünerek birçok izharî hukuk tasarrufları yaparlar. Bu tasarruflarda bir yere kadar giderler. Devlet haklarına takaddüm eden, onun yaratmadığı ve ondan evvel var olan insanî hürriyetlerimizin hudutlarına kadar! Büyük hukuku esasiye bilgini A. Esmen diyorki: "bu hudut aşıldıktan sonra çıkan kanun kanun vasfını kaybeder„Bu mealde bir sözü ilk çağlarda sitoisyen ler bile haykırmışlardı. " Müsterih ol ! İster hükümdar, ister meclis olsun, iradeleri ile aslâ hakkı, haksız yapamazlar.„Çünkü bu mefhumların menşei insan yaradılışındadır. İşte kriteryüm ferdî haklara muhalif kanunları kayıtsız şartsız bir hukuk devletinde illegal kabul etmeye gidince bütün demokratik, anti demokratik kanun gibi âmiyane bilgi yerine, anayasa hukukunun şaşmaz ve sarsılmaz teşhisi bize rehberlik eder, hükmünü vermekten çekinmeyiz. Bir kanun insan haklarını modern demokrasilerin tanıdığı gibi hürriyet prensiplerine, ferdî haklara uygun ve muhterem telakki etmemişse, o kanun illegal'dir. İsterseniz artık ona anti demokratik damgasını da vurabilirsiniz.

Bir memlekette demokrasi ya vardır, ya yoktur. Varsa onun icabları yapılır. Vatandaş şuurunda da bir mukaddes iman halinde meclisin ne gibi kanunları yapabileceğini yerleştirmek hem devletin, hem her aydının vazifesi olur. O zaman görürüz ki, İnsan hürriyetlerine bütün şamil manasiyle hürmet etmemiş kanunlar varsa, onlar hukuk devletine yaraşmaz. Böyle kanunları yapmak meclislerin de salahiyeti dahilinde değildir. Bir şartla yaparlar : Demokrasiyi inkâr ve totaliterliği kabul ettikten sonra !

Bu ileri görüşe, beşeriyet kolay varmadı. Dünyada bu görüş beşerin hukuku esasiye tarihine milyonlarla masum, hürriyetperver insanların, çoluk ve çocuğun haksız dökülen kanları ile yazıldı. Bunun fedaileri asla solmayan bir hatıra zindeliğiyle namuslu insan vicdanlarında yaşıyor. İlk çağlarda, Yunan ve Roma'da, o asırların nisbeten en medeni cemiyetleri oldukları halde bu topluluklarda, hakimiyet hudutsuz telakki edilmişti.

Onlar, henüz hakimiyetin de ferdî haklar gibi mukaddes bir hudutla sınırlandığını bilmiyorlardı. İşte biz, pek bedihi olan yeni ve ileri demokrasinin beşer haklarını parlamentolara karşı da koruyan ileri telâkkisini savunmayı ve vatandaşların kalbine en mukaddes bir iman halinde aşılamayı borç biliyoruz.

Suphi Örs

Gizli hakikatleri açıklıyoruz

Başı 1. inci Sayfada
yüzlerce tiyatro eserini (oynamaz) fetvasiyle kâğıt sepetine atmıştır.

İlk defa Şükrü Kaya'nın İçişleri Bakanlığı devrinde, Matbuat Müdürü Vedat Nedim Tör ve onun sadık yardımcısı Sadri Ertem tarafından kurulmuş ve işletilmeğe başlanmış olan bu sansür idaresi, gittikçe gelişerek, bugünkü haline gelmiştir. Esas üyeleri ve elemanları arasında sanat, fikir ve ilim meselelerinden anlıyan, bu sahalarda yetkisi bulunan tek şahıs yoktur. Bazı devrelerde Dil - Tarih fakültesinden polis zihniyetli bazı doçent ve asistanlar, bu heyete yardımcı veya raportör namiyle alınmış ve istihdam edilmişlerse de, son yıllar içinde tamamiyle sıra memuru vasfını haiz bulunan bazı kimseler etüd heyetine katılarak bu vazifeyi ifa ile görevlendirilmişlerdir.

Üstü örtülü sansür idaresini, yeni bütçe konuşmalarına katılacak olan Milletvekillerimizin gözleri önüne seriyoruz. Meseleyi kısaca ortaya koyuyoruz ve memleketimizde en geri bir zihniyeti temsil eden bu organizasyonu temelinden ortadan kaldırmalarını millet namına ve kesin şekilde istiyoruz.

Turhallı Birhallı

Şu hırsızlıklar, uğursuzluklar niye bitmez, niye önüne geçilmez diye herkeste bir merak. Sanki zor bir işimiymiş, kanun, ceza kuvvetiyle hem hazinei devlete rahat bir nefes aldırılamazmıymış, falan filân . .

Herşeyin kolayı vardır efendim, kolayı vardır ya, işin içine başka sebebler girer. Bizler onları bilmeyiz, atar tutarız. Suistimallerin de köküne kibrit suyu ekmek mümkündür. Hem pek kolaydır. Lâkin meşhur [illegible] fıkra da düşünülmeli, herkes yerli yerinde oturmalı.

Bilenler çoktur : Bektaşinin birini doğru cehenneme götürmüşler. Zebani başı sormuş :

— Hakkı hiyarın var : Soğuk cehennem mi istersin, sıcak cehennem mi?

Bektaşi :

— Allah allah, demiş, bu hakkı hıyardan da haberimiz yoktu. Hele bir gözümüzle görmemize müsaade buyurun.

Sıcağa götürmüşler : Bakmış ki aman allah. Hüttalar kadar katran kazanları fıkır fıkır kaynıyor. Altlarına arabalar dolusu odun atılıyor. Mahkûmları uzun yabalarla habire bu kazanlara daldırıp çıkarıyorlar.

— Bu işimize gelmedi erenler, demiş, ötekini gösterin.

Burada manzara tamamile başka; Lâğım yatağı bir havuz Kocaman, geniş, içi binlerce cehennemlikle dolu. Bunlar alt dudaklarına kadar çıkan lâğımdan ağızlarını kurtarmak için ayak parmaklarının üzerinde yükselip öylece yerlerinde durmağa çalışıyorlar.

Hiç hareket yok, böylece ebedi bir azap. Maamafih bektaşi ehven bulmuş:

— Ötekine nazaran hallice.

— Soyun ve atla.

Elbiselerini çıkarıp havuzun kenarına gelmiş. Tam atlıyacak, havuzdan binlerce gırtlak bir feryattır koparmış:

— Aman dalga yapma.